

לפתותו, דוקא כשלא זכה בהם אדם בהגבתו, (כגון שלא נתכוין לזכות אלא במה ששותה הוא או אחרים), כי אם זכה בו, אסור להוליך המים חוץ לתחמומו.
[בתחילה פרש ריש לקיש בשם לוי סבא שמדובר במשנה על העברת המים שבחבית ללא החבית, שמערן מחבית לחבית. ודחו זאת, כי גם רבי יהודה אינו מתיר להוליך חוץ לתחום את המים שקנו שביתה. רק במים הבלועים בעיסה מתיר רבי יהודה לפי שאין בהם ממש].

מהרי"ף משמע שאין הלכה כרבי יהודה. ופרש הרמב"ן ועוד, לפי שאין מוסרים מחבר לחבר, דאוושא מלתא. והרו"ה השיג וכתב שהלכה כרבי יהודה (לפי אוקימתא דרב אשי), כי חפצי הפקר אין קונים שביתה. ומשמע שסובר להתיר להעביר מחברו לחברו גם לדבר הרשות (וכן משמע פשוט לשון הרמב"ם – שבת יב, יז). ואולם יש אומרים שגם רבי יהודה לא התיר אלא במקום הדחק, כגון לצמא (כ"כ רבנו יהונתן ועוד. וע' ראב"ד שם. וכן פסק בתשב"ץ ח"ב נ. וב'גאון יעקב' כתב כן גם בדעת הרמב"ם. ובתוס' כאן משמע שרבי יהודה מתיר בכל אופן. ערש"ש). וי"א שלא התיר רבי יהודה אלא במים, שכל אחד שותה בעצמו ומעביר הלאה, נמצא שכל אחד מושיט לחברו לצרכו ולא להעביר החפץ הלאה (עפ"י הנצי"ב).

ולאוקימתא של רבה ורב יוסף – כתב הרא"ש: פשוט שהלכה כחכמים האוסרים להעביר החבית, גם אם המים לא קנו שביתה. ומשמע מדבריו שאפילו ביום טוב שאין אסור הוצאה, אסור משום תחומין. וכן פסק הרי"א ז"ל. וכן נקט החזו"ן – איש (קיב, ג). שהכלי אינו בטל למה שבתוכו. ואילו הריטב"א כתב שביום טוב שאין אסור הוצאה, הלכה כרבי יהודה ומותר להעביר החבית חוץ לתחום, אם המים לא קנו שביתה, אבל בשבת אסור להעביר משום מלאכת הוצאה דאוושא מלתא. (וכן מבואר מדברי המאירי, אלא שבמקום הדחק או מצוה, כגון בתינוק או בהצלת תפלין, נקט שמותר).
בשיירה – הלכה כאב"י שאפילו החבית והמים קנו שביתה – מעבירים אותם מאדם לאדם (רי"א ז"ל).

דף צח

א. היה קורא בספר מגולל, על האסקופה או על הגג, ונפתח הספר ונתגלגל לרשות הרבים – מה יעשה?
ב. האם מותר להפך יריעת ספר תורה על פניה, כדי להגן על הכתב מפני האבק? האם מותר לזרוק כתבי הקדש ממקום למקום?

ג. זיו הבולט מן הכותל, האם מותר להשתמש בו ולהעביר חפצים מחלון הבית אליו וממנו לחלון?

א. היה קורא בספר על האסקופה שהיא רשות היחיד, (גבוהה י' ורחבה ד'), ונתגלגל הספר לכיוון רשות הרבים ועדיין הוא אווהו בקצהו; אם לא הגיע לתוך עשרה טפחים מקרקע רשות הרבים – גוללו אצלו. משהגיע לעשרה טפחים – אם הכותל זקוף והיריעה תלויה באויר, אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא כמלא מחט – גוללו אצלו. היה הכותל משופע (ויש סוברים, רק כאשר הרבים מכתפים עליו), או שנח על הארץ – לא יגללנו אצלו, גזרו חכמים שמא יפול כולו מידו ויביאנו מרשות הרבים אליו – אלא הופכו על הכתב כדי שלא יהא מוטל בבזיון. רבי שמעון אומר: אפילו בארץ גוללו אצלו, שאין לך דבר משום שבות עומד בפני כתבי הקודש.

א. לרבי עקיבא שאמר 'קלוטה' (ברשות) כמי שהונחה דמי', אפילו הוא באויר דינו כנח, אם הוא תוך עשרה לקרקע. עפ"י תוס'. אך יש אומרים שלא אמר רבי עקיבא 'קלוטה' כמי שהונחה' בשאינו רוצה שינוח שם. ע' אבני נזר או"ח רמג – בדעת הרשב"א.

- ב. דעת הגר"א להלכה (שנב), שכל שהגיע לתוך ג' טפחים לקרקע, הרי הוא כמונח אפילו לא הגיע לארץ. ואין כן דעת שאר הפוסקים (ע' באור הלכה ס"ו ס שנב).
 לדברי רבה, באיסקופה הנדרסת התירו חכמים לגוללו אפילו נח על גבי מקום כלשהו, משום בזיון כתבי הקדש. ואביי הקשה על כך מהברייתא.
 לדברי אביי, היתה האסקופה כרמלית, אם נתגלגל חוץ לארבע אמות – הופכו על הכתב, (שמא יפול לגמרי ויביאנו ונמצא מעביר ד' אמות ברה"ר). תוך ארבע אמות, אפילו נח ברשות הרבים, כיון שאגודו בידו – גוללו אצלו. ללשון אחת בגמרא אין התר אלא באסקופה ארוכה, שגם אילו היה נופל לגמרי, והיה מביאו ממקום שנפל, מתוך שהאסקופה ארוכה ייזכר שאסור להניחו ברשות היחיד, אבל באסקופה קצרה אסור, שמא יביאנו מרה"ר לביתו דרך האסקופה ויתחייב. ללשון אחרת העמידו כבן עזאי שאמר מהלך כעומד דמי, הלכך אין לגזור, כי גם אם יביאנו לא יתחייב, שהרי זה כנח בכרמלית באמצע. לרבי שמעון מותר בכל אופן, כאמור.
- א. הרמב"ם פסק כאביי, לחלק בין קורא ברשות היחיד לקורא בכרמלית. (וכן משמע בר"ן, שנקט כאביי. וכן משמע ברש"י ובתוס' שבת ה: ובכמה ראשונים). ואילו הרז"ה כתב שאין הלכה כן אלא כרבה (וגרס 'רבא'), שבאסקופה הנדרסת מותר לגולל ובשאינה נדרסת אסור. (וכן הרא"ש הביא דבריו).
 וכן נפסק בשלחן ערוך ורמ"א (או"ח שנב. וע"ש בבאה"ל).
 ב. היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר לקרקע כרמלית ואגודו בידו, מותר לגוללו אצלו, שהרי גם אם יפול ויביאנו אין כאן איסור תורה, הלכך לא גזרו. ריא"ן. ונראה פשוט שבוה מודה הרז"ה, הגם שלא פסק כאביי, כי כאן אין חשש לאיסור תורה כבנתגלגל לרה"ר.
 ג. התוס' כתבו שבאסקופת כרמלית שהתירו כשנתגלגל תוך ד' אמות (כדברי אביי) – לא רק בספר אלא בכל דבר שנתגלגל ואגודו בידו. ואילו הרשב"א (מובא במגיד משנה טו, כא) והריטב"א חולקים. וכן פסק הרמ"א. וכתב עוד להחמיר בשאר דברים אפילו לא נפלו אלא לכרמלית. ואולם כמה אחרונים מקלים בזה. ומכל מקום ברשות הרבים שלנו נראה שאין להקל, כי כמה פוסקים סוברים שגם אצלנו יש רה"ר גמורה (משנ"ב שנב סק"י).
 וכשהיה על הגג ונפל לכיוון רשות הרבים ולא הגיע לעשרה טפחים ועדיין איגודו בידו – לכל הדעות מותר להביאו אצלו אף בשאר דברים. אבל הגיע לתוך עשרה – נחלקו האחרונים. ובאור כרמלית – מותר לכל הדעות (עפ"י משנ"ב שנב ס"ק יב טו).
 ד. נפל הספר מידי לגמרי, מאסקופת כרמלית לרה"ר – מבואר בדברי התוס' בשבת (ה: ד"ה היה) שלרבי שמעון מותר להביאנו אצלו לאסקופה. אבל אין הלכה כן (עפ"י משנ"ב שנב סק"ה, מהב"ה ומגן אברהם).
- ב. כותבי ספרים תפלין ומזוזות לא התירו להם להפך יריעה על פניה אלא פורס עליה את הבגד. אבל במקום שלא אפשר, כגון ספר שנתגלגל בשבת לרשות הרבים – הופכו על פניו, כאמור.
 אין מורקין כתבי הקודש.
 א. אין הדין תלוי באוקימתות שבגמרא, אלא הכל מודים בו. ריטב"א. והוא לכתבי הלכות ואגדות.
 יו"ד רפב.
 ב. משמע בגמרא אפילו זריקה מועטת אסור, כגון מרחק רוחב אסקופה צרה.
- ג. וזו שלפני החלון היוצא לרשות הרבים – אם הוא למעלה מעשרה טפחים מקרקע רה"ר, ורחב ארבעה –

נותנים עליו ונוטלים ממנו לתוך הבית, (לפרש"י: דוקא כלים הנשברים שאין לחוש שמא יפלו למטה ויביאם מרה"ר לביתו, (וכן פסק הרי"א"ז). לתוס': אף שאר חפצים). והוא הדין אם הזיו מוטל לכל אורך הכותל – משתמש בכלולו (כפרש"י. והתוס' פרשו שמשתמש בחורי הכותל שלמעלה מעשרה טפחים). אין ברחבו ארבעה טפחים (שאו נפילת הכלים עלולה יותר. עפ"י רש"י ותוס') – לא ישתמש בו אפילו כנגד חלונו (לרש"י, אפילו בכלים הנשברים. לתוס', בכלים הנשברים מותר). היה פחות מארבעה טפחים וחלון משלימו לארבעה – כנגד חלון משתמש, שהוא כ'חורי חלון'. בצדדים לא ישתמש. והוא הדין בשני זיוין, עליון ותחתון – בזה שיש לו ד' טפחים משתמש, ובוה שאין לו – לא ישתמש, כנ"ל. (ואף על פי שאין נוה תשמישו של תחתון. תוס').

א. הרי"ף לא הזכיר החילוק בין זיו רחב ארבעה לשאינו רחב, ובכל זיו כתב שמותר להשתמש רק בכלים הנשברים. וכן משמע ברמב"ם (טו, ד-ז), אלא שבשני זיוין זה למעלה מזה חילק הרמב"ם; אם יש בהם ארבעה (ואפילו יש בעליון ואין בתחתון. מגיד משנה. והלבוש ועוד חולקים), אינו משתמש בעליון מפני שהוא רשות לעצמו והתחתון רשות אחרת ואסרו זה על זה, (וכן אסור להשתמש בתחתון. מגיד משנה. והלבוש חולק. ואפשר דוקא אם כל זיו שייך לאדם אחר, כפי שפירש הרשב"א. מ"מ. וע"ע בריטב"א). אין בכל אחד ארבעה – משתמש בשניהם. יש בתחתון ואין בעליון [אלא בצירוף שטח החלון] – אינו משתמש בעליון אלא כנגד חלונו בלבד. ברשב"א ובריטב"א משמע שמותר לכל אחד להשתמש בזיו, אלא שאסור להעביר מזה לזה אם לא עירבו כשיש בכל זיו ארבעה.

להלכה נקט השלחן-ערוך ושאר פוסקים (שנג, ב-ג) כדברי הרמב"ם.

ב. אפשר שלא הצריכו כלים הנשברים אלא כשמניח בלבד, שעלולים בנקל ליפול, אבל אם תולה חפצים שם, אין חשש נפילה. עפ"י תוס' ב"ב נט: ד"ה ואפילו.

ג. היה הזיו יוצא לכרמלית או לחצר שאינה מעורבת – צדדו התוס' שמותר להשתמש שם לכל הדעות. וכן דעת הרשב"א והמגיד משנה (טו, ד). וכן פסק הרי"א"ז, וכן נפסק בשלחן ערוך, שמותר שם להשתמש בכל אופן בכל הכלים. (שנג, ג). ואילו מדברי הר"ן מבואר שאוסר.

ד. לכאורה נראה שלשיתת התוס' (פט ד"ה במחיצות), זיו המופלג מהחלון דינו כרמלית ולא רשות היחיד, לפי שאין לו מחיצות. והולכים לשיטתם במה שפרשו כאן 'משתמש בכלולו' – בחורים. 'בית מאיר'.

ה. היה הזיו למטה מעשרה טפחים סמוך לקרקע, אם הוא רחב ארבעה – הריהו כרמלית ואסור להעביר חפצים אליו מביתו שהוא רשות היחיד. תוס' הרי"ד. וכן נקטו פוסקים להלכה – ע' משנ"ב שנג סק"ח. [וכן בזיו היוצא לכרמלית תוך עשרה, אסור להעביר אליו מביתו, שהרי מוציא מרה"י לכרמלית. משנ"ב שנג סקט"ז].

ונראה לכאורה שאם הרבים מכתפים עליו, דינו כרשות הרבים, כדין עמוד גבוה ט' (בשבת ח). אך אם הוא סמוך לחלון בתוך ג' טפחים שאני.

העברה מרשות הרבים לרשות היחיד דרך כרמלית – נתבאר בשבת ה.

דין מהלך כעומד – בשבת ה.

דיני הנחת חפץ פחות משלשה טפחים סמוך לקרקע – ע' בשבת פ, צו, ק.